

Groots en meeslepend

Nog tot maart 2018 zijn in Fondation Louis Vuitton in Parijs ruim tweehonderd kunstwerken uit het beroemde MoMA New York te zien. Een aantal belangrijke iconen ontbreken evenwel. 'Être Moderne: le MoMA à Paris' bevat diverse verrassingen en laat zien dat het mythische museum nog altijd de vinger aan de pols heeft. De tentoonstelling is ook een bewijs van de machtspolitiek die Fondation Louis Vuitton bedrijft.

Nanda JANSSEN

Alhoewel het nobel is van Fondation Louis Vuitton om het Parijse publiek in contact te brengen met de New Yorkse museumcollectie, kan de verborgen agenda onmogelijk over het hoofd gezien worden. Vóór alles wil de Fondation zich meten met een van de grootste en belangrijkste musea ter wereld. Door het MoMA in huis te halen, straalt diens glans en glorie automatisch af op de Fondation. 'Être Moderne' maakt deel uit van een serie tentoonstellingen rond uitzonderlijke kunstcollecties. Vorig jaar rond deze tijd stond de collectie van Sergej Sjtsjoekin, ondergebracht

p. 10 (1)

in het Poesjkin Museum in Moskou, centraal. En hoe! Het régende meesterwerken van Matisse, Picasso, Gauguin, Cézanne en andere Franse (post-)impressionisten. Wie de lijvige catalogus open sloeg, zag een knap staaltje culturele slash economische diplomatie. President Poetin schreef het voorwoord, gevolgd door de pennenvrucht van toenmalig president Hollande, waarna bijdragen volgden van Bernard Arnault, de CEO van Louis Vuitton, grondlegger van de Fondation én rijkste man van Frankrijk, alsook van de president en directeur van het museum. De pikorde in de troebele wateren van politiek, cultuur en bedrijfsleven was ineens kristalhelder.

De tentoonstelling trok 1,2 miljoen bezoekers in ruim vier maanden, een record voor een Parijs museum. Arnault klopte zich op de borst en kondigde niet lang daarna een tentoonstelling rond de collectie van de broers Michael en Ivan Morozov aan (herfst 2020). De Fondation werkt hiervoor samen met drie belangrijke Russische musea waaronder de Hermitage.

Aan de rand van het Bois de Boulogne is een Louis Vuitton-imperium aan het ontstaan. Afgelopen voorjaar werd de opening van het nieuwe museum 'La Maison LVMH / Arts Talents Patrimoine' in 2020 aangekondigd. Opnieuw tekent de Amerikaans-Canadese architect Frank Gehry voor het gebouw. Het belovende voormalige Musée des Arts et Traditions Populaires zal verbouwd worden tot een instituut gewijd aan het ambacht. Het is goed voor te stellen dat menig Parijs museum dat gefinancierd wordt uit publieke middelen zich langs rechts ingehaald voelt door zoveel machtsvertoon en financiële armslag. Tegen deze achtergrond vindt 'Être Moderne' plaats.

Vrouwennetwerk

Het verhaal van de moderne kunst wordt chronologisch uitgerold over vier verdiepingen. De moderne klassiekers onderin het gebouw, de hedendaagse kunst on top. 'Être Moderne' slaagt er goed in de geschiedenis van het MoMA voor het voetlicht te brengen.

De teksten bij de kunstwerken maken de aankoopgeschiedenis en de rol die het kunstwerk speelde inzichtelijk. Herhaaldelijk komt het verhaal naar voren dat het MoMA in 1929 is opgericht door drie vermogende vrouwen en aanvankelijk dreef op een vrouwen netwerk. De film van Andrea Geyer op de bovenste verdieping gaat dieper in op deze intrigerende geschiedenis.

Alhoewel de kunstwerken geordend zijn naar kunststroming is de presentatie zeker niet voorspelbaar. Deze keer geen iconenparade zoals bij de Sjtsjoekin-collectie of het moet op de onderste verdieping zijn waar sleutelwerken van Picasso, Cézanne, Giacometti, Matisse en vele anderen zich aaneen rijgen. Maar dat is veeleer een feest dan een ergernis. Het gemis van 'Les Demoiselles d'Avignon', 'De Sterrennacht' of 'La Danse' die alle thuis bleven, wordt ruimschoots goed gemaakt door sterke werken als Sergej Eisensteins film 'Potemkin' (1925) of door het drieluik 'States of Mind' (1911) van Umberto Boccioni. De zalen rond abstract-expressionisme, minimal & conceptual art en popart daarentegen zijn minder coherent doordat een aantal sleutelwerken ontbreken. De beste Barnett Newmans en Mark Rothko's mochten klaarblijkelijk niet op reis.

Mickey Mouse

De indeling naar kunststroming is ook minder slaafs dan op het eerste gezicht lijkt, doordat uit alle verzamelingen van het MoMA is geput, waaronder film en design & architectuur. Direct bij binnenkomst draait een recent herontdekte en mogelijk de vroegste film met een cast van uitsluitend Afro-Amerikanen (1913/1914), verderop steelt Mickey Mouse de show in een tekenfilm die vandaag de dag niet door de beugel zou kunnen vanwege dieren mishandeling (1928). Ook kogellagers en springveren van begin twintigste eeuw, een Fender Stratocaster (1954), emoji's (1998), de Google Map pin (2005) en @ (1971) verlevendigen de presentatie en verdiepen

het tijdsbeeld. Het vroege jaartal waarin een aantal ontwerpen het licht zagen verwondert en soms speelt jeugdsentiment op zoals bij de videogame Space Invaders (1978). Alhoewel het MoMA een inhaalslag heeft gemaakt, is de collectie overigens nog overwegend blank. Werk van Kerry James Marshall, Mark Bradford en David Hammons belichten de Amerikaanse cultuur vanuit een ander gezichtspunt.

De bovenste verdieping, waar werk van hedendaagse kunstenaars bijeen is gebracht, toont aan dat het MoMA nog steeds 'modern' is. Trisha Donnelly bekrast een reusachtige stenen plaat en geeft daarmee tegen alle technologische ontwikkelingen in op een primitieve manier betekenis. Aslı Çavuşoğlu geeft door het gebruik van twee kleuren rood in haar geabstraheerde plantentekeningen subtiel het politieke conflict tussen Armenië en Turkije weer.

Irritant aan computer-gegenereerde animaties is dat het er altijd min of meer hetzelfde uitziet. Ian Cheng neemt afstand van dit 'computer realisme' en geeft in zijn verbrokelde stijl een in een vulkaan krater wonende gemeenschap weer die aan de vooravond staat van grote veranderingen. De parallel met onze eigen maatschappij is evident.

Janet Cardiff bezorgt een kippenvolmoment. Elk van de veertig speakers die in een grote cirkel tegen de hoge wanden zijn opgesteld, geeft een stem weer uit een koor. Alsof je persoonlijk wordt toegezongen. Dit is Fondation Louis Vuitton op zijn best: groots en meeslepend.

'Être moderne : le MoMA à Paris' tot 5 maart 2018 in Fondation Louis Vuitton, Parijs.
www.fondationlouisvuitton.fr

Nanda Janssen is een curator en criticus en woont in Parijs.

Alhoewel de kunstwerken geordend zijn naar kunststroming is de presentatie zeker niet voorspelbaar

Installatiezicht 'Être moderne : le MoMA à Paris': Janet Cardiff, 'The Forty-Part Motet' (A reworking of 'Spem in Alium', by Thomas Tallis, 1556), 2001 © 2017 Janet Cardiff, photo Fondation Louis Vuitton / Marc Domage

Rachel Whiteread in Tate Britain

In het knusse hol van een ijskonijn

In de vormtaal van Rachel Whiteread (*1963, Londen) spelen leegte en volheid een kat-en-muisspel. Haar werken in de openbare ruimte zijn vaak eyeopeners die voor de nodige commotie zorgen bij het grote publiek. Ze is de eerste vrouw aan wie Tate in 1993 de fameuze Turner Prize uitreikte, tegelijkertijd overigens met de prijs voor de 'slechtste Britse kunstenaar' vanwege de K Foundation Art Award. Vandaag brengt Tate Britain een hommage aan 25 jaar sculpturale realisaties van deze Grand Lady.

Een aantal monumentale constructies hebben haar onsterfelijk gemaakt. Bij het kunstproject 'House' (1993) slaagde ze erin een Victoriaans rijtjeshuis in East-London zowel van binnen als van buiten af te gieten in beton,

p. 10 (3)

zodat de structuren ervan bewaard bleven. Het resultaat was de inversie van een huis: wat lucht was werd solide, alles werd in negatief gepresenteerd, de ramen stulpten naar buiten, zodat een modernistische, wit-betonnen blok overleefde, als een houtworm van de geschiedenis. Zo creëerde ze een herinneringsmonument: een eerbetoon aan de hele rij die reeds was vernietigd. Ondanks weerwerk van kunstbroeders, ging ook deze sculptuur enkele maanden later tegen de vlakte door protesten van omwonenden.

Hoe anders verging het haar 'Holocaust Memorial' (1995-2000) op de Judenplatz te Wenen. Deze gesloten bunker (gebouwd bovenop de ruïnes van een middeleeuwse synagoge), waarvan de muren opgebouwd zijn uit boeken met de rug naar binnen gekeerd, is uitgegroeid tot een ontroerend pelgrimsoord. Maar er was ook 'Embankment' (2005). In het kader van de Unilever Series vulde ze de turbinehal van Tate Modern met 14.000 witte kubussen als waren het uitvergroete suikerklontjes.

Doorsnede

Tate Britain verrast met een doorsnede van haar carrière: vanaf de waterkruiken, over de tafels en boekenrekken, de trappen en de vloeren, de matrassen, de stillevenen, de zelden getoonde werken op papier, de ramen en de deuren, tot de stapelingen en papier-machés. Alle objecten zijn in variaties van beton, hars, glas, aluminium, was, rubber of plaaster. Het geheel staat opgesteld in één grote presentatieruimte, zodat het betreden ervan aanvoelt als een bezoek aan één of ander Ostia Antica.

Whiteread zoekt de dunne grens op tussen minimalisme en herinnering, tussen veilige plekken en angstaanjagende omgevingen, tussen alledaagsheid en mysterie. 'Room 101' (2003) staat centraal opgesteld. Ook hier weer een plaasteren afgietsel van een kamer in het Britse omroepgebouw waarin Georges Orwell werkte gedurende WOII. 'Room 101' is ook de naam van de horrorkamer uit diens dystopische roman '1984'.

Zo geeft Whiteread aan lege interieurs aanwezigheid en gewicht. De binnenkant van de dingen geeft ze een leven dat we er nooit in vermoed zouden hebben.

Gust GHIJSENS

'Rachel Whiteread' tot 21 januari 2018 in Tate Britain.
Open ma-zo van 10-18 u, www.tate.org.uk

1 (p. 8)
Het MoMA straalt af op Fondation Louis Vuitton

2 (p. 7)
Rondje Mastershows Vrije en Beeldende Kunsten

3 (p. 8)
Rachel Whiteread in Tate Britain

- 1 Installatiezicht 'Être moderne : le MoMA à Paris': Constantin Brancusi en Pablo Picasso (achter) © Succession Brancusi. All rights reserved (Adagp) 2017 © Succession Picasso 2017, photo Fondation Louis Vuitton / Martin Argyroglo
- 2 Installatiezicht Bries Geerts @ Graduation Show 2017 Vrije Kunsten, LUCA: School of Arts, Campus Sint-Lucas Gent, foto Jo Coucke
- 3 Rachel Whiteread, 'Untitled (Room 101)', 2003. Plaster, wood and metal, 3000 x 6430 x 5000 mm. Musée National d'Art Moderne, Centre Pompidou, Paris. © Rachel Whiteread, photo: © Tate (Andrew Dunkley)
- 4 '7 Ruiten (Kaartenhuis)', een glassculptuur van Gerhard Richter uit 2013 met daarachter 'Strip', 2013-2016, een monumentale digitale print, foto Dirk Pauwels
- 5 Marina Pinsky, 'New Netherlands Subway Ride, 2017'. 'Strata of the Slow, Buried Trench', Vleeshal Markt, Middelburg, foto: Marina Pinsky